εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Όταν μια τέτοια σύμβαση αφορά περίπου 10 % των εξαγωγών του εν λόγω εμπορεύματος προς το κράτος μέλος εισαγωγής από το άλλο κράτος μέλος, είναι ικανή να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

2. Η αυτοδικαίως επερχόμενη ακυρότητα που προβλέπεται από το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης αφορά μόνο τους όρους της συμβάσεως που είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 85, παράγραφος 1. Οι συνέπειες αυτής της ακυρότητας ως προς όλα τα άλλα στοιχεία της συμφωνίας, τις παραγγελίες που έχουν ενδεχομένως δοθεί και τις παραδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί βάσει της συμφωνίας, καθώς και τις σχετικές υποχρεώσεις πληρωμής που απορρέουν, δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο. Οι συνέπειες αυτές υπόκεινται στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο.

Στην υπόθεση 319/82,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Oberlandesgericht του Saarbrücken προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

SOCIÉTÉ DE VENTE DE CIMENTS ET BÉTONS DE L'EST SA

και

KERPEN & KERPEN GMBH & CO. KG,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα)

συγκείμενο από τους T. Koopmans, πρόεδρο τμήματος, K. Bahlmann, P. Pescatore, A. O'Keeffe και G. Bosco, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. VerLoren van Themaat
γραμματέας: P. Heim

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ συνοψίζονται ως εξής:

I — Περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

Η ενάγουσα είναι μια επιχείρηση που έχει την έδρα της στη Γαλλία και ασχολείται με την πώληση τσιμέντου. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται υπό εκκαθάριση. Η εναγομένη έχει την έδρα της στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Τον Μάρτιο 1978 τα μέρη συνήψαν μια σύμβαση για την παράδοση περίπου 40 000 τόνων τσιμέντου ετησίως για περίοδο πέντε ετών. Η εναγομένη υποχρεούταν βάσει της συμβάσεως

— να μη πωλεί στο Saarland το τσιμέντο που προμηθευόταν από την ενάγουσα και

— κατά τις παραδόσεις στην περιοχή της Καρλσρούης να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα του εργοστασίου Wössingen στη Γερμανία, στο οποίο συμμετέχει η ενάγουσα.

Η σύμβαση προέβλεπε, εξάλλου, ότι εφόσον μεταβληθούν για λόγους πολιτικής τιμών τα δεδομένα, στα οποία στηρίζεται, παύει να υφίσταται κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας.

Η εναγομένη παρέλαβε ένα μέρος της ποσότητας των 40 000 τόνων, η οποία είχε συμφωνηθεί για το 1978 και την οποία πλήρωσε τοις μετρητοίς. Κατά το χρονικό διάστημα από 21 Αυγούστου 1978 μέχρι 31 Οκτωβρίου 1978 η εναγομένη παρέλαβε συνολικά 6 051,29 τόνους τσιμέντου, το τίμημα του οποίου ανήλθε σε 392 224,42 γερμανικά μάρκα (DM). Η ενάγουσα ζητεί, στα πλαίσια της παρούσας διαφοράς, ενώπιον του Oberlandesgericht του Saarbrücken αυτό το ποσό. Στηρίζει αυτή την αξίωση στο γεγονός ότι σύμφωνα με τη σύμβαση της 30ής Μαρτίου 1978 είχε παραδώσει την ανωτέρω ποσότητα τσιμέντου. Η εναγομένη προβάλλει ότι η σύμβαση είναι άκυρη λόγω παραβάσεως του άρθρου 85 της συνθήκης.

Το Oberlandesgericht του Saarbrücken, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε έφεση, υπέβαλε με διάταξη της 1ης Δεκεμβρίου 1982 στο Δικαστήριο κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Πρέπει το άρθρο 85 της συνθήκης ΕΟΚ να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρέπει να θεωρηθεί ως άκυρη σύμβαση περί ετήσιας παραδόσεως 40 000 τόνων, η οποία εκτείνεται σε 5 χρόνια και κατά την οποία μια επιχείρηση, που έχει την έδρα της στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, αναλαμβάνει την υποχρέωση έναντι μιας επιχειρήσεως, η οποία εδρεύει στη Γαλλία και η οποία ασχολείται με την πώληση τσιμέντου, να μη διαθέτει στο Saarland το τσιμέντο που αγοράζει, σε περίπτωση δε παραδόσεων στην περιοχή της Καρλσρούης να λαμβάνει υπόψη το εργοστάσιο στο οποίο συμμετέχει η γαλλική επιχείρηση στο Wössingen της Γερμανίας, καθώς και να μην αναζητεί νέους πελάτες στην περιοχή αυτή παρά μόνο αφού προηγουμένως συνεννοηθεί με τη γαλλική επιχείρηση;

2. Σε περίπτωση που η ανωτέρω σύμβαση πρέπει να χαρακτηριστεί ως σύμβαση-πλαίσιο και είναι άκυρη κατά το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να θεωρηθούν ως άκυρες και οι βάσει της συμβάσεως-πλαισίου επιμέρους συμβάσεις πωλήσεως;

3. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης ΕΟΚ υπό την έννοια ότι η ακυρότητα που επιβάλλει είναι τέτοιας φύσεως ώστε να πλήττει και την υλική πράξη μεταβιβάσεως προς εκτέλεση της δεσμευτικής συμβάσεως πωλήσεως υπό την έννοια ότι η προμηθεύτρια, εφόσον προέβη σε παραδόσεις, δεν δύναται να ζητήσει, σύμφωνα με τις αρχές του αδικαιολογήτου πλουτισμού που ισχύουν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, την αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως;

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ κατάθεσαν γραπτές παρατηρήσεις η ενάγουσα στην κυρία δίκη, εκπροσωπούμενη από τον Radü, δικηγόρο παρά τω Landgericht του Freiburg και Oberlandesgericht της Καρλσρούης και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Norbert Koch, νομικό σύμβουλο, επικουρούμενο από τον Ingolf Pernice, μέλος της νομικής υπηρεσίας.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα το Δικαστήριο αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Με διάταξη της 22ας Ιουνίου 1983 το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας ανάθεσε την εκδίκαση της υποθέσεως στο τέταρτο τμήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

Επί του πρώτου ερωτήματος

Η *ενάγουσα στην κυρία δίκη* θεωρεί ότι η επίδικη σύμβαση δεν εμπίπτει στην απαγόρευση που θεσπίζει το άρθρο 85, επειδή θίγει την αγορά κατά τρόπο όλως ασήμαντο, αν ληφθεί υπόψη η ασθενής θέση των διαδίκων στην αγορά των εν λόγω προϊόντων. Η ποσότητα των 40 000 τόνων που πρέπει να ληφθεί υπόψη εν προκειμένω βρίσκεται σαφώς πιο κάτω από τα όρια που έχει διευκρινίσει η Επιτροπή με την ανακοίνωσή της της 27ης Μαΐου 1970 όσον αφορά μικρής σημασίας συμφωνίες, τις οποίες δεν αφορούν οι διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της συνθήκης (JO C 64, 1970, σ. 1).

Το όριο του 25 % που αναφέρεται σ' αυτή την ανακοίνωση δεν φαίνεται να έχει επιτευχθεί, έχοντας υπόψη το ύψος του κύκλου εργασιών που σημειώθηκε κατά την ενάγουσα στις περιοχές που ενδιαφέρουν περισσότερο ή λιγότερο την προκειμένη υπόθεση. Το 1982 το ύψος του κύκλου εργασιών στην περιοχή της Ρηνανίας Παλατινάτου ανερχόταν σε περίπου 2,6 εκατ. τόνους, στην περιοχή δε της Βάδης-Βυρτεμβέργης σε περίπου 5,2 εκατ. τόνους. Κατά τη διάρκεια, πάντως, του 1982, 330 000 περίπου τόνοι είχαν εισαχθεί από τη Γαλλία στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το 1978 φαίνεται ότι οι αριθμοί ήταν ακόμη πιο υψηλοί.

Κατά συνέπεια, η ποσότητα των 40 000 τόνων ετησίως που προβλέπεται από τη σύμβαση είναι τόσο μικρή που δεν μπορεί να έχει επιπτώσεις στην αγορά.

Εξάλλου, η σύμβαση δεν είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα, να εμποδίσει, να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό μέσα στην Κοινή Αγορά.

Η εναγομένη στην κυρία δίκη είχε συνολικά αγοράσει το 1978 μόνο 14 195,44 τόνους τσιμέντου. Συνεπώς, δεν μπορεί να λεχθεί ότι η σύμβαση είχε, πράγματι, ως αποτέλεσμα τον επηρεασμό της Κοινής Αγοράς. Εξάλλου, η σύμβαση δεν είχε ως αντικείμενο να πλήξει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της Κοινής Αγοράς. Η ενάγουσα ήθελε να δημιουργήσει εμπορικές σχέσεις με την εναγομένη.

Δεν υφίσταται κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων που να νοθεύει τον ανταγωνισμό εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, μόνο αν μπορεί συγχρόνως να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Το άρθρο 85, παράγραφος 1, δεν αποσκοπεί στην προστασία του ανταγωνισμού, αυτού καθ' εαυτού ή στην εξασφάλιση της ελευθερίας των ενδιαφερόμενων μερών, αλλά στην εξάλειψη, με τον ανταγωνισμό, των φραγμών στην αγορά. Το άρθρο 85, παράγραφος 1, δεν επιδέχεται εφαρμογή εν προκειμένω, επειδή δεν μπορεί με κανένα τρόπο να γίνει λόγος για το ότι η «καλή λειτουργία της Κοινής Αγοράς» θίγεται σε περίπτωση πλήρους εφαρμογής της συμβάσεως.

Οι ενδεικτικές περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 85, παράγραφος 1, στοιχεία α ώς ε δεν εφαρμόζονται επίσης.

Σύμφωνα με τους όρους της εν λόγω συμβάσεως η εναγομένη ανέλαβε την υποχρέωση να μη παραδώσει στο Saarland το τσιμέντο που είχε αγοράσει. Δεν υπήρχε λόγος να αντιταχθεί στο ότι ο προμηθευτής ενός εμπορεύματος συμφωνεί με τον αγοραστή ότι ο τελευταίος δεν θα προβεί σε παραδόσεις στην περιοχή, μέσα στην οποία απασχολούνταν μέχρι τώρα ο προμηθευτής. Η υποχρέωση «να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα» της ενάγουσας στην κυρία δίκη ως προς το εργοστάσιο του Wössingen είναι πολύ γενική και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αθέμιτη εδαφική συμφωνία.

Η συμβατική διάταξη, βάσει της οποίας η εναγομένη ανέλαβε την υποχρέωση να λάβει υπόψη τα εν λόγω συμφέροντα δεν συνιστά ουσιώδη δικαιοπρακτική δήλωση και δεν προβλέπει κυρώσεις σε περίπτωση παραβάσεως.

Η *Επιτροπή* τονίζει καταρχάς ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 177 το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποφανθεί επί της ακυρότητας συγκεκριμένης συμφωνίας. Μπορεί, πάντως, να υποδείξει στο παραπέμπον δικαστήριο τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμοστούν για να κριθεί η εν λόγω συμφωνία ενόψει του άρθρου 85.

Σύμφωνα με το άρθρο 85 είναι ασυμβίβαστες με την Κοινή Αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της Κοινής Αγοράς.

Συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 85 της συνθήκης, ρήτρες στις συμβάσεις παραδόσεως που περιορίζουν την ελευθερία του αγοραστή να χρησιμοποιήσει τα κατά την σύμβαση εμπορεύματα χωρίς να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα τρίτων και σύμφωνα με τους δικούς του οικονομικούς υπολογισμούς μέσα στο πλαίσιο που επιτρέπει ο νόμος και, ιδίως, να αποφασίζει αν θα μεταπωλήσει το εμπόρευμα, σε ποιον θα το μεταπωλήσει και που θα γίνει η μεταπώληση. Πράγματι, το Δικαστήριο το δέχτηκε αυτό ρητά όσον αφορά τους περιορισμούς μεταπωλήσεως προς ορισμένες κατηγορίες εμπόρων (απόφαση της 17. 10. 1972, υπόθεση 8/72, Cementhandelaren, Slg. σ. 977), όπως και εμμέσως όσον αφορά

τοπικούς περιορισμούς (απόφαση της 16. 2. 1975, υπόθεση 43/73, Suiker Unie, Slg. σ. 1663). Αυτή η νομοθεσία, συνεπώς, εφαρμόζεται ακόμη περισσότερο όσον αφορά συμφωνίες που περιορίζουν κατά γενικό τρόπο την ελευθερία του αγοραστή να μεταπωλεί το κατά τη σύμβαση εμπόρευμα, εφόσον του απαγορεύεται, έτσι, κάθε συμμετοχή στον εμπορικό ανταγωνισμό.

Το άρθρο 85 εφαρμόζεται μόνο ως προς τις συμφωνίες που μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου για να συντρέξει αυτή η προϋπόθεση

«πρέπει η σύμβαση, περί της οποίας πρόκειται, βάσει ενός συνόλου αντικειμενικών νομικών και πραγματικών στοιχείων να μπορεί να θεωρηθεί με αρκετή πιθανότητα ότι είναι ικανή να επηρεάσει αμέσως ή εμμέσως, προγραμματικά ή δυνητικά (δηλαδή αισθητά), τα εμπορικά ρεύματα μεταξύ κρατών μελών» (απόφαση της 11. 12. 1980, υπόθεση 31/70, L'Oréal κατά De Nieuwe AMCK, Slg. 1980, σ. 3775-3791).

Μια συμφωνία που αφορά παράδοση εμπορευμάτων από τη Γαλλία στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είναι ικανή να επηρεάσει τις ανταλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Όπως δέχτηκε το Δικαστήριο, η συμφωνία πρέπει, εξάλλου, να επηρεάζει το εμπόριο

«κατά τρόπο που θα μπορούσε να βλάψει την πραγματοποίηση των στόχων της ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών» (απόφαση της 6. 5. 1971, υπόθεση 7/71, Cadillon κατά Höss, Slg. σ. 351).

Αυτό το αποτέλεσμα μπορεί να υφίσταται ακόμη και αν η συμφωνία «ευνοεί ακόμη και μια σημαντική αύξηση του εμπορίου μεταξύ κρατών», εφόσον περιέχει περιορισμούς της ελευθερίας του αγοραστή ή τρίτων, οι οποίοι περιορισμοί επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Slg. 1966, σ. 429).

Το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εξετάσει μέχρι ποίου σημείου οι υποχρεώσεις της εναγομένης στην κυρία δίκη είναι ικανές να παράγουν τέτοια αποτελέσματα. Κατά την εξέταση αυτή πρέπει, ιδίως, να ληφθεί υπόψη ότι:

— Η υποχρέωση που επιβλήθηκε στην εναγομένη να χρησιμοποιεί τα εμπορεύματα που της παραδίνονται μόνο για τις δικές της ανάγκες μπορεί να φτάσει μέχρι του σημείου να αποκλειστεί τελείως η επανεξαγωγή του εμπορεύματος που καλύπτεται από την σύμβαση.

— Η απαγόρευση μεταπωλήσεως μέσα στο Saarland αποκλείει ενδεχόμενη επανεξαγωγή των εμπορευμάτων που καλύπτονται από την σύμβαση από την περιοχή αυτή προς την Γαλλία.

— Η υποχρέωση προμηθείας του τσιμέντου που προορίζεται για πώληση στην περιοχή της Καρλσρούης από το γερμανικό εργοστάσιο, στο οποίο συμμετέχει η ενάγουσα, μετά από προηγούμενη ειδοποίηση, μπορεί να έχει επίπτωση, τουλάχιστον έμμεση, στο ύψος ή στο ρεύμα των εισαγωγών που προέρχονται από την Γαλλία.

Το παραπέμπον δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν μπορούν να διαπιστωθούν αυτά τα ενδεχόμενα εμπόδια. Για το σκοπό αυτό είναι καθοριστικό το αν η εν λόγω συμφωνία είναι ικανή να βλάψει την πραγματοποίηση των στόχων της ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών λαμβάνοντας υπόψη την θέση των ενδιαφερομένων στην αγορά των εν λόγω προϊόντων, των ποσοτήτων που ενδεχομένως επλήγησαν από τον περιορισμό, την ενδεχόμενη ύπαρξη παρόμοιων συμφωνιών που συνάφθηκαν με άλλους αγοραστές (απόφαση της 5. 6. 19871, υπόθεση 1/71, Cadillon κατά Höss, Slg. σ. 35, απόφαση της 9. 7. 1969, υπόθεση 5/69, Völk, Slg. σ. 295, απόφαση της 25. 11. 1971, υπόθεση 22/71,

Béguelin, Slg. σ. 949). Δεν χρειάζεται, για το σκοπό αυτό, να αποδειχθεί ότι η εν λόγω συμφωνία επηρέασε, πράγματι, αισθητά τις ανταλλαγές, αλλά αρκεί ότι είναι τέτοιας φύσεως που να μπορεί να έχει αυτό το αποτέλεσμα (απόφαση της 1. 2. 1978, υπόθεση 19/77, Miller, Slg. σ. 131).

Επί του δευτέρου ερωτήματος

Η *ενάγουσα* εκφράζει αμφιβολίες κατά πόσο το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί επί του δευτέρου ερωτήματος, ακριβώς όπως και επί του τρίτου ερωτήματος, επειδή γίνεται γενικώς δεκτό ότι το πρόβλημα των αποτελεσμάτων της ακυρότητας διέπεται από το εθνικό δίκαιο και όχι από το κοινοτικό δίκαιο.

Η ενάγουσα θεωρεί ότι οι κατ' ιδίαν συμβάσεις πωλήσεως που συνάφτηκαν κατ' εκτέλεση της συμβάσεως-πλαισίου δεν πρέπει να θεωρηθούν ως άκυρες. Αν ληφθεί ως βάση ότι οι κατ' ιδίαν παραγγελίες αποτελούν κατ' ιδίαν συμβάσεις πωλήσεως, τότε αυτές ενεργούν αυτόνομα ώστε ενδεχόμενη ακυρότητα της συμβάσεως-πλαισίου να μη μπορεί να τις θίξει. Κατ' εφαρμογή των αρχών που διέπουν τις διαδοχικές συμβάσεις πρέπει να θεωρηθεί ότι ενδεχόμενη ακυρότητα κατά το άρθρο 85, παράγραφος 2 δεν επηρεάζει, καταρχήν, τις εκτελεστικές συμβάσεις ή τις διαδοχικές συμβάσεις.

Η *Επιτροπή* υποστηρίζει ότι σε μία συμφωνία που αφορά την παράδοση εμπορευμάτων από ένα κράτος μέλος σε ένα άλλο οι μόνες συμβάσεις ή μέρη της συμφωνίας που μπορούν, καταρχήν, να υποστούν τα αποτελέσματα από την ακυρότητα που προβλέπεται στο άρθρο 85, παράγραφος 2 είναι αυτές που περιέχουν περιορισμό του ανταγωνισμού που εμπίπτει στην παράγραφο 1 του άρθρου 85 (απόφαση της 30. 6. 1966, υπόθεση 56/65, Société technique minière κατά Maschinenbau Ulm, Slg. σ. 337· απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 56 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Slg. 1966 σ. 429). Το μέτρο, κατά το οποίο η ακυρότητα των απαγορευμένων ρητρών μιας συμφωνίας συνεπάγεται την ακυρότητα της συμφωνίας στο σύνολό της ή καθιστά μάλιστα ελαττωματικές ενδεχόμενες συμφωνίες που συνάπτονται σε εκτέλεση αυτής της συμφωνίας και που δεν περιέχουν παρόμοιες ρήτρες, συνιστά ζήτημα που διέπεται από το εθνικό δίκαιο και διαφεύγει του ελέγχου του Δικαστηρίου.

Επί του τρίτου ερωτήματος

Η *ενάγουσα* προβάλλει ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1 δεν είναι τέτοιας φύσεως που να παρεμποδίζει την διενέργεια των υλικών ενεργειών προς εκτέλεση της υποχρεωτικής συμβάσεως πωλήσεως κατά την έννοια ότι ο προμηθευτής, εφόσον η παράδοση πράγματι διενεργήθηκε, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει δικαίωμα να ζητήσει την αναθεώρηση της συμβάσεως που πάσχει ακυρότητα. Εν προκειμένω η ενάγουσα ζητεί ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο τον διακανονισμό του ποσού που της αναλογεί για τα εμπορεύματα που παραδόθηκαν από πολύ χρόνο και που η εναγομένη δεν αμφισβητεί ότι παρέλαβε. Ενόψει της αδυναμίας παροχής ασφαλείας για τις παραδόσεις που έχουν παραληφθεί θα προέκυπτε αποτέλεσμα ασυμβίβαστο με την αρχή της δικαιοσύνης αν, επί πλέον, η εναγομένη δεν κατέβαλε τώρα, το αντίτιμο του τσιμέντου που παρέλαβε.

Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι το πρόβλημα των αποτελεσμάτων από την ακυρότητα (μερική) μιας συμφωνίας σχετικά με την νομική σχέση που υφίσταται μεταξύ των ενδιαφερομένων, καθώς και των πράξεων που έγιναν προς εκτέλεση της συμφωνίας συνιστά πρόβλημα εθνικού δικαίου που δεν υπόκειται στον έλεγχο του Δικαστηρίου.

III — Προφορική διαδικασία

Η Société de vente de ciments et bétons de l'Est SA, εκπροσωπούμενη από τον Friedrich

Radü, δικηγόρο παρά τω Landgericht του Freiburg και του Oberlandesgericht της Καρλσρούης, η επιχείρηση Kerpen & Kerpen, εκπροσωπούμενη από τον Heinz Rowedder, δικηγόρο παρά τω Oberlandesgericht της Καρλσρούης, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Norbert Koch, νομικό σύμβουλο επικουρούμενο από τον Ingolf Pernice, μέλος της νομικής υπηρεσίας, ανάπτυξαν τις προφορικές τους παρατηρήσεις κατά τη συνεδρίαση της 5ης Οκτωβρίου 1983.

Στις προφορικές της παρατηρήσεις, η εναγομένη στην κύρια δίκη ανέφερε ότι συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ως προς το πρώτο ερώτημα. Καταρχάς, υπογράμμισε ότι η Société de vente de ciments et de bétons de l'Est, είχε το 1979 κύκλο εργασιών ύψους 475 εκατομμυρίων γαλλικών φράγκων. Πρόβαλε, εξάλλου, ότι το πρόβλημα του ανταγωνισμού δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο σε ποσοτικό επίπεδο, αλλά πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη και η ποιοτική του όψη.

Αν επρόκειτο απλώς για 40 000 τόνους τσιμέντου ετησίως, αυτό θα προϋπόθετε ότι η γαλλική βιομηχανία που λειτουργεί και διαθέτει λίγες αγορές, παραδίδει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μικρές μόνο ποσότητες. Πρέπει να τεθεί το ερώτημα γιατί ποσότητες τόσο ασήμαντες περιελήφθησαν σε σύμβαση που στη συνέχεια καταγγέλθηκε, επειδή το τσιμέντο δεν χρησιμοποιήθηκε από τον αγοραστή αλλά μεταπωλήθηκε από αυτόν. Εδώ πρόκειται για περιορισμό ως προς τη χρησιμοποίηση αυτού του τσιμέντου. Τα ουσιαστικά προβλήματα ανακύπτουν στη βιομηχανία τσιμέντου, όταν μία επιχείρηση είναι σε θέση να στεγανοποιήσει την αγορά προς όφελός της με συμφωνίες που αφορούν μικρές ποσότητες.

Το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο αποφάσεως στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά την συνεδρίαση της 16ης Νοεμβρίου 1983.

Σκεπτικό

1 Με διάταξη της 1ης Δεκεμβρίου 1982, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Δεκεμβρίου 1982, το Oberlandesgericht Saarbrücken υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 85 της συνθήκης, προκειμένου να κρίνει αν συμβιβάζεται με αυτή τη διάταξη μια σύμβαση πωλήσεως και παραδόσεως, καθώς και τις συνέπειες από ενδεχόμενη ακυρότητα της συμβάσεως.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Société de vente de ciments et bétons de l'Est SA, με έδρα τη Γαλλία, ενάγουσας στην κύρια δίκη, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην πώληση τσιμέντου, και της εταιρείας Kerpen & Kerpen GmbH & Co. KG, με έδρα την Ομοσπονδιακή Δημο-

κρατία της Γερμανίας, εναγομένης στην κύρια δίκη, που έχει ως αντικείμενο σύμβαση που συνήφθη στις 30 Μαρτίου 1978 και αφορά την ετήσια παράδοση περίπου 40 000 τόνων τσιμέντου για περίοδο πέντε ετών.

3 Σύμφωνα με τους όρους της συμβάσεως, η εναγομένη στην κύρια δίκη, που χαρακτηρίζεται ως αποκλειστικός εισαγωγέας στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ανέλαβε την υποχρέωση να:

— χρησιμοποιεί το τσιμέντο που θα παραδινόταν για να καλύπτει κυρίως τις ανάγκες της·

— να μη πωλεί στο Saarland το τσιμέντο που θα αγόραζε από την ενάγουσα·

— κατά τις παραδόσεις στην περιοχή της Καρλσρούης, να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα του εργοστασίου Wössingen στη Γερμανία, στο οποίο συμμετέχει η ενάγουσα στην κύρια δίκη, καθώς και να μην αναζητεί νέους πελάτες στην περιοχή αυτή, παρά μόνο αφού προηγουμένως συνεννοηθεί με την ενάγουσα.

4 Αφού παρέλαβε και πλήρωσε τοις μετρητοίς μια παρτίδα της ποσότητας που προβλεπόταν για το 1978, η εταιρεία Kerpen & Kerpen παρέλαβε από τον Αύγουστο ώς τον Οκτώβριο 1978, χωρίς πάντως να τις πληρώσει, άλλες ποσότητες συνολικού ύψους 6 051,29 τόνων τσιμέντου αξίας 392 224,42 γερμανικών μάρκων (DM). Στις 31 Οκτωβρίου 1978 η ενάγουσα στην κύρια δίκη κατάγγειλε τη σύμβαση της 30ής Μαρτίου 1978 και ζήτησε την καταβολή του προαναφερόμενου ποσού των 392 224,42 DM. Η εναγόμενη στην κύρια δίκη πρόβαλε ότι οι απαιτήσεις της ενάγουσας είχαν συμψηφιστεί λόγω αμοιβαίας απαίτησης που απέρρεε από την καταγγελία της σύμβασης, καθώς και ότι η σύμβαση της 30ής Μαρτίου 1978 ήταν άκυρη λόγω παραβάσεως του άρθρου 85 της συνθήκης.

5 Κατά της απόφασης του Landgericht Saarbrücken που έκανε δεκτή την αγωγή της ενάγουσας η εναγόμενη άσκησε έφεση. Κρίνοντας ότι η λύση της διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Oberlandesgericht Saarbrücken υπέβαλε τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1. Πρέπει το άρθρο 85 της συνθήκης ΕΟΚ να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρέπει να θεωρηθεί ως άκυρη σύμβαση περί ετήσιας παραδόσεως 40 000 τόνων, η οποία εκτείνεται σε 5 χρόνια και κατά την οποία μία επιχείρηση, που έχει την έδρα της στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, αναλαμβάνει την υποχρέωση έναντι μιας επιχειρήσεως, η οποία εδρεύει στη Γαλλία και η οποία ασχολείται με την πώληση τσιμέντου, να μη διαθέται στο Saarland το τσιμέντο που αγοράζει, σε περίπτωση δε παραδόσεων στην περιοχή της Καρλσρούης να λαμβάνει υπόψη το εργοστάσιο στο οποίο συμμετέχει η γαλλική επιχείρηση στο Wössingen της Γερμανίας, καθώς και να μην αναζητεί νέους πελάτες στην περιοχή αυτή παρά μόνο αφού προηγουμένως συνεννοηθεί με τη γαλλική επιχείρηση;

2. Σε περίπτωση που η ανωτέρω σύμβαση πρέπει να χαρακτηριστεί ως σύμβαση πλαίσιο και είναι άκυρη κατά το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να θεωρηθούν ως άκυρες και οι βάσει της συμβάσεως πλαισίου επιμέρους συμβάσεις πωλήσεως;

3. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης ΕΟΚ υπό την έννοια ότι η ακυρότητα που επιβάλλει είναι τέτοιας φύσεως ώστε να πλήττει και την υλική πράξη μεταβιβάσεως προς εκτέλεση της δεσμευτικής συμβάσεως πωλήσεως υπό την έννοια ότι η προμηθεύτρια, εφόσον προέβη σε παραδόσεις, δεν δύναται να ζητήσει, σύμφωνα με τις αρχές του αδικαιολογήτου πλουτισμού που ισχύουν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, την αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως;

Επί του πρώτου ερωτήματος

6 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι ρήτρες που περιέχονται σε συμβάσεις παραδόσεως και περιορίζουν την ελευθερία του αγοραστή να χρησιμοποιήσει το παραδιδόμενο εμπόρευμα σύμφωνα με τα οικονομικά του συμφέροντα, συνιστούν περιορισμούς του ανταγωνισμού υπό την έννοια του άρθρου 85 της συνθήκης. Σύμβαση που επιβάλλει στον αγοραστή την υποχρέωση να χρησιμοποιεί τα παραδιδόμενα εμπορεύματα για τις δικές του ανάγκες, να μη μεταπωλεί τα εμπορεύματα μέσα σε συγκεκριμένη περιοχή και να μην αναζητεί πελάτες σε άλλη συγκεκριμένη περιοχή παρά μόνο αφού συνεννοηθεί με τον πωλητή, έχει ως αντικείμενο να παρεμποδίζει τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην Κοινή Αγορά.

7 Συνεπώς, το άρθρο 85, παράγραφος 1, απαγορεύει αυτή τη σύμβαση, εφόσον είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

8 Η ενάγουσα στην κύρια δίκη προβάλλει ότι, εν προκειμένω, η σύμβαση δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85 ενόψει της ασθενούς θέσεως των μερών στην αγορά των εν λόγω προϊόντων. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ειπώθηκε, σχετικά, χωρίς να αμφισβητηθεί, ότι οι γαλλικές εξαγωγές τσιμέντου προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, κατά την υπό κρίση περίοδο ανέρχονταν σε περίπου 350 000 τόνους ετησίως. Η ποσότητα, στην οποία αναφέρεται η επίδικη σύμβαση, αντιπροσωπεύει, συνεπώς, πλέον του 10 % των γαλλικών εξαγωγών προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία. Υπ' αυτές τις συνθήκες δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι μια τέτοια σύμβαση δεν μπορεί να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

9 Στο πρώτο, συνεπώς, ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι οι όροι συμβάσεως, που έχει συναφθεί μεταξύ γάλλου εξαγωγέα και εισαγωγέα εγκατεστημένου στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οι οποίοι επιβάλλουν στον αγοραστή, που χαρακτηρίζεται από τη σύμβαση ως αποκλειστικός εισαγωγέας, την υποχρέωση να χρησιμοποιεί τα παραδιδόμενα εμπορεύματα για τις δικές του ανάγκες, να μην πωλεί το αγορασθέν εμπόρευμα μέσα σε συγκεκριμένη περιοχή και να μην αναζητεί πελάτες σε άλλη συγκεκριμένη περιοχή παρά μόνο αφού προηγουμένως συνεννοηθεί με τον πωλητή και οι δύο δε περιοχές βρίσκονται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, έχουν ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Συνεπώς, αντιβαίνουν προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της συνθήκης και είναι άκυροι, εφόσον η σύμβαση είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Όταν μια τέτοια σύμβαση αφορά περίπου 10 % των εξαγωγών του εν λόγω εμπορεύματος προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία από τη Γαλλία, είναι ικανή να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Επί του δεύτερου και τρίτου ερωτήματος

10 Με τα ερωτήματα αυτά το εθνικό δικαστήριο ερωτά ποιες είναι οι συνέπειες που απορρέουν από την ακυρότητα που πλήττει μια τέτοια σύμβαση δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 2, της συνθήκης, ιδίως όσον αφορά τις παραγγελίες που έχουν δοθεί και τις παραδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί βάσει της συμβάσεως.

11 Το Δικαστήριο έχει δεχτεί με την απόφασή του της 25ης Νοεμβρίου 1971 (Béguelin, υπόθεση 22/71, Slg. σ. 949) ότι η συμφωνία που εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της συνθήκης είναι άκυρη και ότι επειδή η

ακυρότητα έχει απόλυτο χαρακτήρα, η συμφωνία δεν παράγει αποτελέσματα στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων. Από την ίδια νομολογία του Δικαστηρίου ιδίως από την απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966 (Société technique minière κατά Maschinenbau Ulm, υπόθεση 56/65, Slg. σ. 1337) συνάγεται ότι η αυτοδικαίως επερχόμενη ακυρότητα που προβλέπεται στο άρθρο 85, παράγραφος 2 δεν αφορά παρά τους όρους της συμβάσεως που είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 85, παράγραφος 1. Οι συνέπειες αυτής της ακυρότητας ως προς όλα τα άλλα στοιχεία της συμφωνίας δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά παραγγελίες που έχουν ενδεχομένως δοθεί και παραδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί βάσει μιας τέτοιας συμφωνίας, καθώς και τις υποχρεώσεις πληρωμής που απορρέουν.

12 Στο δεύτερο και τρίτο ερώτημα προσήκει, συνεπώς, η απάντηση ότι η αυτοδικαίως επερχόμενη ακυρότητα που προβλέπεται από το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης αφορά μόνο τους όρους της συμβάσεως που είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 85, παράγραφος 1. Οι συνέπειες αυτής της ακυρότητας ως προς όλα τα άλλα στοιχεία της συμφωνίας, τις παραγγελίες που έχουν ενδεχομένως δοθεί και τις παραδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί βάσει της συμφωνίας, καθώς και τις σχετικές υποχρεώσεις πληρωμής που απορρέουν, δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο. Οι συνέπειες αυτές υπόκεινται στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο.

Επί των δικαστικών εξόδων

13 Τα έξοδα, στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Διά ταύτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 1ης Δεκεμβρίου 1982 το Oberlandesgericht Saarbrücken, αποφαίνεται:

1) Οι όροι συμβάσεως, που έχει συναφθεί μεταξύ γάλλου εξαγωγέα και εισαγωγέα εγκατεστημένου στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, οι οποίοι επιβάλλουν στον αγοραστή που χαρακτηρίζεται από τη σύμβαση ως αποκλειστικός εισαγωγέας, την υποχρέωση να χρησιμοποιεί τα παραδιδόμενα εμπορεύματα για τις δικές του ανάγκες, να μην πωλεί το αγορασθέν εμπόρευμα μέσα σε συγκεκριμένη περιοχή και να μην αναζητεί πελάτες σε άλλη συγκεκριμένη περιοχή παρά μόνο αφού προηγουμένως συνεννοηθεί με τον πωλητή, και οι δύο δε περιοχές βρίσκονται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, έχουν ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Συνεπώς, αντιβαίνουν προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της συνθήκης και είναι άκυροι, εφόσον η σύμβαση είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Όταν μια τέτοια σύμβαση αφορά περίπου 10 % των εξαγωγών του εν λόγω εμπορεύματος προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία από τη Γαλλία, είναι ικανή να επηρεάσει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

2) Η αυτοδικαίως επερχόμενη ακυρότητα που προβλέπεται από το άρθρο 85, παράγραφος 2, της συνθήκης αφορά μόνο τους όρους της συμβάσεως που είναι ασυμβίβαστοι με το άρθρο 85, παράγραφος 1. Οι συνέπειες αυτής της ακυρότητας ως προς όλα τα άλλα στοιχεία της συμφωνίας, τις παραγγελίες που έχουν ενδεχομένως δοθεί και τις παραδόσεις που έχουν πραγματοποιηθεί βάσει της συμφωνίας, καθώς και τις σχετικές υποχρεώσεις πληρωμής που απορρέουν, δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο. Οι συνέπειες αυτές υπόκεινται στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο.

Koopmans Bahlmann

Pescatore O'Keeffe Bosco

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Δεκεμβρίου 1983.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του τέταρτου τμήματος

T. Koopmans